
КНИГИ, СЪБИТИЯ, ПАМЕТ

НОНКА БОГОМИЛОВА „НЕКА ГОВОРЯТ!“... МАЛЦИНСТВАТА

За качествата на книгата *Публичната легитимност на исканията на малцинствата. Централно/Източноевропейска перспектива (The Public Legitimacy of Minority Claims. A Central/Eastern European Perspective*, „Routledge“, 2016) с автор **Пламен Макариев** свидетелства дори само фактът, че с нейното публикуване се е ангажирали авторитетното международно издателство – „Routledge“. Прочитът на книгата безапелационно потвърждава това първо впечатление: както проблемите, които анализира и на които предлага решения, така и теоретичните инструменти, с които борави, за да ги формулира и аргументира показват високото ѝ, теоретично „конвертируемо“ равнище в международния обмен на идеи.

Много са посоките, в хоризонта на които може да бъдат проецирани конкретните измерения на това общо твърдение.

Изборът на темата – условията и културните механизми, гарантиращи публичната легитимност на исканията на малцинствата в техния специфичен регионален контекст – показва хуманистично култивирана изследователска чувствителност и същевременно интелектуален кураж. Във времена, в които не само в изследвания регион, но на много други места в света се формира социално-психологически фон, не съвсем благоприятен както за „изговарянето“, така и за „чуването“ на тези искания и съобразяването с тях, проф. Макариев предлага пътища и процедури за „комуникативно овластяване“ (communicative empowerment) на малцинствата. Още в уводните части на своята книга той посочва, че изследването му е било мотивирано от хуманистичния хоризонт на мирното съжителство, все по-често предизвиквано днес от ксенофобски и националистически настроения, засилващи се в контекста на имигрантската криза.

Авторът има ясно съзнание за теоретичната сложност на тази задача и за това, че постигането на подобна социално-значима цел изисква сложен и нюансиран анализ на динамичните отношения между малцинствата и макрообществото. В хоризонта на тази цел той се заема с обследване на онези условия и политики, които биха подкрепили по-добрата комуникация между тях, целяща запазване на културните особености на малцинствените групи в режим на съобразяване с моралните стандарти на макрообществото.

Накратко, това е книга, която поставя големия въпрос за диалога. Как е възможен той между тези два субекта – как да говори единият, за да бъде чул от другия без посредничеството на феномена на „разваления“ телефон: поради неадекватен прочит на посланията, манипулация от страна на лидери и медии, поради посттравматични ментални „наноси“. Отговорът на този въпрос авторът свързва с делиберативната демокрация, анализирана от Ю. Хабермас като модел за вземане на легитимни решения в резултат на рационално обсъждане на проблемите и исканията при равнопоставено участие на страните в диалога. Самата културна идентичност на малцинството, интерпретирана в есенциалистич-

тката парадигма като затворен и непроницаем жизнен свят, авторът разглежда в хоризонта на конструктивизма – продуцирана в диалог, резултат на комуникативна дейност.

Това разбиране му дава възможност да ситуира малцинството на публичната сцена не само като обект, но и като готов за рационална комуникация равнопоставен субект. Механизмът на делиберативната демокрация, представен от автора в книгата, цели да осигури комуникативен континуитет между вътрешното саморазбиране, жизнения свят на малцинството, неговия етико-политически дискурс и моралните норми на обществото като цяло (с. 17).

С този свой подход самият автор застава в позицията на посредник, на медиатор на диалога, осветлявайки проблемните места в него, идващи както от страна на малцинството, така и от страна на макрообществото и неговите публични политики. Така той надмогва често срещаните в изследователската литература алтернативи – „жалостиво“ идентифициране с малцинството или високомерно интегриране в мнозинството.

Едно от най-силните впечатления, които оставя у читателя прочитът на книгата, е диференцираният и дори тънко нюансиран подход в анализа и предлагането на решения на тези проблеми. Сред неговите прояви би могло да се открият: регионализирането на обекта на изследване, мотивирано от спецификата на малцинствените проблеми в страните от бивша Югославия и части от бившия Съветски съюз (бившите прибалтийски републики); фокусирането на анализа около три специфични групи малцинства – етнически, национални, религиозни – и аргументираното дефиниране на осмислящите ги понятия; тясно обвързване на целта на проекта със запазването на културната идентичност на тези малцинства като особена ценност; разграничението социално – културно през призмата на дихотомиите „общност – общество“, „механична солидарност – органична солидарност“, „признание – преразпределение“; разглеждането на напреженията между вътрешно-груповите и външно-груповите разломи, между илюзорните интереси и действителните интереси на малцинствата и др.

Този диференциран и нюансиран подход не е самоцелен, той е подчинен на сложната и оригинална задача на изследването: да покаже, че „едропанелните“ мега-проекти за защита на малцинствата – универсалистски насочени правни инструменти, генерализиращи нормативни конвенции – са необходими, но недостатъчни за културното им съхраняване в динамичното настояще. За тази цел според автора е необходим актуален, ежедневен диалог – формулиране, изразяване на чуваеми публично легитимни искания. Този „софтуерен“ подход на автора към проблема за диалога е мотивиран от хуманистичния патос на изследователския му проект – да осмисли условията и механизмите, които правят както участието на малцинствата в публичния дебат, така и малцинствените политики на макрообществото релевантни към запазването на културната им идентичност и същевременно към моралните стандарти на „мнозинството“.

На фона на подобен нюансиран изследователски подход, поставящ в центъра на теоретичното и ценностното поле автентичните, а не илюзорните или манипулативно формулираните интереси на малцинствата, естествен е критичният авторов патос и подход към теории и практики, които подценяват или семплифицират този многопластов проблем. Сред критично осмислените модели на

малцинствени политики са социалистическия интернационализъм, консоциалната демокрация, политиката на присъствие и др. Изводът на автора е, че моделите на пряко участие на малцинствата в политическата власт не са ефективни от гледна точка на запазване на културната им идентичност, възможно и продуктивно само чрез гъвкаво и динамично, текущо и саморефлексивно участие в публичната комуникация чрез формулиране и защита на искания в рамките на равнопоставен и рационален диалог. Тук намира своето естествено място и критичният анализ на българския етнически модел като овластяване на етническа партия, която използва универсалистка реторика.

Като коректен теоретик, който има и богат практически опит, свързан с изследваните проблеми и предлаганите решения, Пламен Макариев описва необходимите предварителни условия, които правят възможно и реалистично приложението на аргументирания в книгата му модел в рамките на изследвания регион. Сред тези условия за успешна публична делиберация той поставя: наличието на публична сфера, която „чува“, и уважава публичното мнение; либерално-демократична атмосфера, резистентна към проявите на манипулация и дискриминация; малцинства, сред които са развити принципите и проявите на индивидуалността, автономията, рационалното мислене, вземането на самостоятелни решения.

Като че ли именно по тези въпроси надеждата и хуманистичният идеализъм вземат известен превес над трезвия и реалистичен подход, над вещото обследване на емпиричните регионални прецеденти, затлачили в последните десетилетия рационалното мислене на „малцинствата“ и „мнозинствата“ (религиозни, етнически, етнорелигиозни) с травмите на болката и омразата. Друг е въпросът, който често се поставя от много изследователи, за проблематичността въобще на рационалната самоинтерпретация и рационалния диалог при общностите, обединени на религиозна основа. Разбира се, това не намалява нормативната ценност на изградения от автора модел като образец за съотнасяне на съществуващите малцинствени политики и като достижим хоризонт в съзряването на културата на диалога.

Структурата на книгата логично и последователно разгъва основните тези и аргументи на автора. Първата част, озаглавена „Идентичности и политики“ (Identities and Policies), дефинира основните понятия и теоретични парадигми на изследването; аргументира необходимостта от малцинствени политики, основани върху познаването и разбирането на нуждите и интересите на малцинствата, изразени чрез техните искания; обосновава методологията за легитимиране на малцинствените искания (с. 17–90).

Втората част (с. 91–196), озаглавена „Идентичности и комуникативна власт“ (Identities and Communicative Power), разисква и анализира необходимите условия за публично легитимиране на исканията на малцинствата, базирайки се теоретично върху Хабермасовата теория за публичната делиберация и делиберативната демокрация. Как е възможен рационалният диалог между малцинството и макрообществото; преодолими ли са културните бариери; възможно ли е обвързването на саморефлексията на малцинството с публичния му дискурс и с моралните стандарти на мнозинството; каква е ролята на интернет комуника-

цията в този процес? – на тези и на редица други въпроси търси отговор и предлага решения тази част на изследването.

Този сложен възел от формулирани проблеми и предложени решения авторът заплита и разплита, използвайки високата си ерудиция върху класически и съвременни автори и теории от различни сфери на социалното и хуманитарното знание, разисквайки разнообразни аспекти на понятията „идентичност“, „общност“, „социално“, „културно“, „признание“ и др.: Ю. Хабермас, Н. Фрейзър, У. Кимлика, Дж. Роулс, Х. Хофстеде, Ф. Тьониес, Е. Гутман, Х. Тайфел, А. Хонет, А. Липхарт, А. Филипс, Дж. Коен, Ш. Муф и много други.

Книгата на проф. Пламен Макариев *Публичната легитимност на исканията на малцинствата. Централно/Източноевропейска перспектива* е висок интелектуален продукт на повече от две десетилетия теоретична и практическа работа на автора по следите на тази актуална и сложна проблематика. На нея са посветени: студията му „Етническите взаимоотношения: пътят към диалога“, публикувана през 1995 г. в едно от първите изследвания у нас по тези въпроси, сборника *Идентичности* (А. Кръстева, И. Кацарски, Н. Богомилова, П. Макариев), широко цитиран и до днес у нас и в чужбина; монографиите *Мултикултурализмът между толерантността и признанието. Към един диалогичен подход* (2008) и *Малцинствени политики и делиберативна демокрация* (2009); множество други студии и статии, публикувани у нас и в чужбина; съставителство на сборници и участия в научни форуми.

На добър път на книгата към читателите у нас и в чужбина!

ГЕРГАНА НАЙДЕНОВА **ДОКТОРАНТСКО УЧИЛИЩЕ И ДОКТОРАНТСКА НАУЧНА** **СЕСИЯ В ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ“**

На 27 и 28 април 2017 г. Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ организира Докторантско училище и Докторантска научна сесия с международно участие.

Цел на Докторантското училище беше обединението на учени от различни държави и сфери на науката, които с изнесените лекции да мотивират, допълват и надграждат уменията на докторантите за подготвяне на успешна дисертация и бъдеща професионална реализация.

Първата лекция беше на проф. д.ф.н Нонка Богомилова от Институт за изследване на обществата и знанието при БАН с тема на лекцията „Ученият и обществото: разум, ценности, страсти“. Тя постави на дневен ред някои от моралните норми, които се отнасят до научните изследвания и поведението на учения на основата на мнения на известни учени от древността до днес.

Проф. д.п.н Кирил Костов (Факултет по педагогика, ЮЗУ „Неофит Рилски“) успя да грабне вниманието на докторантите с лекцията си „Методологични и методически изисквания при разработването на дисертационен труд“. Тя даде подробна информация за изискванията при писането на докторат, за целите, които докторантите би следвало да си поставят и постигат за „методологическата грамотност“. Проф. д.с.н Валентина Миленкова (Катедра „Социология“, ЮЗУ „Неофит Рилски“) уместно допълни лекцията, като постави въпроса за